

Pietarsaaren mlk., Purmo, Överpurmo
Stenvatten

Kivikautisen asuinpaikan koe-
kaivaus 1977

Mirja Miettinen

Pietarsaaren mlk., Purmo, Stenvatten
 koekaivaus kivikautisella asuinpaikalla
 2.- 3.11.1977

SKL 2 / kye 6

kunta: Pietarsaari mlk. (Pedersöre), ent. Purmon pitäjä
 kylä: Överpurmo
 tila: 20:7
 om. Arne Kronqvist (v. 1977)

peruskartta 2312 12 SANDNABBA (1972)
 x = 7038 18, y = 458 82, z = 60-62,5

koekaivettu ala(koekuopin) n. 26 m²
 löydöt: KM 20159:1-30
 aikaisemmat löydöt: KM 12701, 14779

inventointikertomuksessa v:lta 1971 kohde II ja III
 SKL luettelo 2-3 (Purmo)

karttaliitteet: peruskarttaote 1:20 000 s. 9
 peruskartan suurennos s. 10

yleiskartta 1:800 + vaaitukset s. 11
 (PIENENNÖSKOPIA)

kuvat:

neg. nro 59414-59422, kuvataulut s. 12-14
 - kuvaluettelo s. 8
 - diat nro 10129 - 10131

Stenvatten sijaitsee Purmon (nyk. Pedersören mlk:aan kuuluva) pitäjän kaakkoisosassa n. 10,4 km kaakkoon Purmon kirkosta. Lähimmät veistöt ovat Stenvattenista n. 1 km pohjoisluoteeseen oleva pieni Lillsjön ja n. 400 m kaakkoon oleva Hemsjön. Lähin suurempi järvi on Narssjön n. 2,5 km päässä lounaassa.

Stenvatten on pieni kylä hiekkaisen mäenharjanteen itäpäässä. Yhtä lukuunottamatta talot sijaitsevat mäen itäosassa, peltojen yläpuolella. Stenvatten on tyypillinen sivukylä, jonka taloista vain osassa oli v. 1977 ympärivuotisia asukkaita.

Kaivaus tuli ajankohtaiseksi syksyllä 1977, kun Kronqvistin maalla olevasta pienestä hiekkakuopasta aiottiin ottaa hiekkaa kotitarpeiksi. SÖHM:n kautta tulleen tiedon jälkeen päätettiin tehdä paikalle tarkastusmatka ja mikäli tarpeen, suorittaa myös koekaivaus.

Peltorinteiltä Stenvattenin itäpuolelta oli aiemmin tunnettuja kivikauden löytöjä (KM 12701, 14779) ja maininta, että kuopan seinämässä oli lähivuosina nähty hiiltä ja kiviä, viittasivat siihen, että alueella ilmeisesti on lähemmin paikallistamaton ja laajuudeltaan määrittämätön kivikautinen asuinpaikka.

Koekaivaus suoritettiin 2.- 3.11.1977 hyvin kylmän, osaksi pakkas sään ja lumisateen vallitessa. Kaivajina oli Purmo Hembygdsföreningin jäseniä sekä rak. mestari Ole Storsved SÖHM:istä, joka suoritti tarvittavat vaaitukset lainatulla kojeella.

Hiekkakuopan itä- ja länsipuolelle rinteeseen poikki ja sen suuntaisesti vedettiin kaksi toisiaan vastaan kohtisuorassa olevaa linjaa A ja B, pituudeltaan 96 ja 76 m. Niitä noudattaen kaivettiin koekuoppia 1 x 1 m keskimäärin 8 m:n välein, risteyskohdassa kuitenkin osaksi 4 m:n välein.

Kaivauslinjat sijaitsivat kokonaan kynnöspellolla, jossa ruokamullan vahvuus vaihteli 15 ja 35 cm:n välillä. Kaikkiaan ehdittiin kahdessa päivässä kaivaa 26 koekuoppaa. Ruokamullan alapuolella

oli osassa kuopista hiukan värjäätynyttä maata, nokea ja yhdessä kuopassa (B 12) pienistä kivistä muodostunutta kiveystä (ehkä hajonneen lieden kiviä?). Pääosa löydöistä tuli ruokamullasta ja mullan ja alapuolisen maan rajalta, vain vähän alapuolisesta maasta. Ruokamulta kaivettiin pääasiassa lapioilla ja maa seuloittiin siinä määrin kun se pakkaselta ja routaantumiselta oli mahdollista. Alemmat maakerrokset kaivettiin lastoilla.

Koekuopista tehdyt havainnot:

- A 1 ruokamulta n. 15 cm, alla harmaa, nokiläikkäinen hiesu. Kaivettu syvyys 35 cm. 5 kvartsi-iskosta.
- 2 A maakerrokset kuten A 1. Kaivettu syvyys 26 cm. 7 kvartsi-iskosta
- A 3 maakerrokset kuten A 1. Kaivettu syvyys 34 cm. Löydötön.
- A 4 ruokamulta n. 15 cm, alla ruskeanharmaata hienoa hiekkaa, lähes silttiä. Kaivettu syvyys 18 cm, 2 kvartsi-iskosta.
- A 5 ruokamulta n. 20 cm, alla harmaanruskea hiesu. Kaivettu syvyys 26 cm. 5 kvartsi-iskosta.
- A 6 ruokamulta n. 20 cm, alla ruskeanharmaa, noenkirjava hiesumaa. Kaivettu syvyys 44 cm. Kvartsikaavin, 5 kvartsi-iskosta, 3 kivilaji-iskosta.
- A 7 ruokamulta 25-35 cm, alla harmaankirjava, noensekainen hiesu. Kaivettu syvyys 62 cm. Hiottun kiviesineen katkelma, 12 kvartsi-iskosta.
- A 8 ruokamulta n. 25 cm, alla harmahtava hiesu. Kaivettu syvyys 32 cm. 3 kvartsi-iskosta.
- A 9 ruokamulta n. 20 cm, alla harmaan ja ruskeankirjava sora. Kaivettu syvyys 34 cm. 1 kvartsi-iskos.
- A 10 ruokamulta n. 25 cm, alla ruskeankirjava sora. Kaivettu syvyys 32 cm. Löydötön.

- A 11 maakerrokset kuten A 19. Kaivettu syvyys 17 cm. Löydötön.
- A 12 ruokamulta n. 25 cm, alla harmaa, savipitoinen maa. Kaivettu syvyys 25 cm. 3 kvartsi-iskosta.
- B 1 ruokamulta 20 cm, alla vaaleanruskea sora. Kaivettu syvyys 32 cm. 11 kvartsi-iskosta.
- B 5 ruokamulta 25 cm, alla ruskeankeltainen, karkea sora. Kaivettu syvyys 32 cm. 5 kvartsi-iskosta.
- B 7 ruokamulta 20 cm, alla kellanruskea, karkea sora. Kaivettu syvyys 25 cm. 12 kvartsi-iskosta.
- B 9 ruokamulta n. 25 cm, alla karkea, kellanruskea sora. Kaivettu syvyys 27 cm. Löydötön.
- B 11 maakerrokset kuten A 5, kaivettu syvyys 19 cm. 2 kvartsi-iskosta.
- B 12 ruokamulta 25 cm, alla ruskeankeltainen hiekka, kuopassa hajanaista, pienistä kivistä koostuvaa kiveystä, (hajonneen lieden kiviä?) joka sij. mullan alaosassa ja hiekkakerroksen yläosassa. Kaivettu syvyys 37 cm. Liuskerenkaan katkelma (KM 20159:18), 8 kvartsi-iskosta, 3 kivilaji-iskosta.
- B 14 ruokamulta 30 cm, alla keltaista hienoa hiekkaa. Kaivettu syvyys 35 cm. 2 kvartsi-iskosta.
- B 16 ruokamulta 15-30 cm, alla vaalea, harmaan ruskea hiekka. Kaivettu syvyys 20 cm. 5 kvartsi-iskosta.
- B 18 maakerrokset kuten B 16, kaivettu syvyys 24 cm. Löydötön.
- B 20 maakerrokset kuten B 16, kaivettu syvyys 18 cm. 2 kvartsi-iskosta.
- B 22 maakerrokset kuten B 16. Löydötön.

Löydöt: pääosa löydöistä on kvartsi-iskoksia, joita tuli muutamia useimmista koekuopista. Lisäksi löytyi yksi hiotun kiviesineen pala, muutama kivilaji-iskos sekä liuskerenkaan katkelma.

Kiintopiste: Työn tarkastusmatkan luonteen vuoksi mukanani ei ollut vaaituskojetta, vaan vaaitukset hoiti lainakojeella rkm. Ole Storsved. Kiintopisteenä käytettiin tien itäpuolella olevan pitkän navettarakennuksen lähellä olevaa, ilmeisesti tientekoa varten aikanaan laadittua maakivessä olevaa kiintopistettä (ks. peruskartta suurenos, s. 10). Pisteele ei ollut käytettävissä absoluuttista korkeutta ja sen lupasi Purmo Hembygdsförening selvittää myöhemmin ja tarvittaessa siirtää korkeuden paikalle. Ilmeisesti työ on jäänyt tekemättä. Paikan korkeus on kuitenkin mahdollista määrittää verrattain luotettavasti peruskartan käyrien avulla. Niiden mukaan hiekkakuoppa sijaitsee n. 62,5 m apukäyrän tasolla ja 60 m:n käyrä kulkee varsin lähellä koekuopan A 12 alapuolella. Asuinpaikan alarajana voidaan siis pitää n. 60 m:iä.

Päätelmät: koekaivauksen kulusessa tehdyistä havainnoista voi todeta, että paikoin 35 cm:n syvyyteen ulottuva kynnös on tuhonnut pääosan asuinpaikan kulttuurikerroksesta, joka pohjalaisille asuinpaikoille tyypillisesti ei ole ollut paljonkaan 30 cm:iä paksumpi. Noin neljäsosa tai viidennes kulttuurikerroksesta oli ehkä muutamissa kohdissa jäljellä. Kysymyksessä on tyypillinen rantaterassilla sijainnut, luultavasti verrattain kapea ja (terassin suunnassa) pitkä ranta-asuinpaikka, joka korkeutensa perusteella ajoittuu kampakeraamisen kulttuurin lopulle. Keramiikkaa ei löydöissä ole, joten vaiheen tarkempi määrittely jää tekemättä. Liuskerenkaan pala sekä vertailu läheisiin Evijärven puolen paikkoihin vastaaville korkeuksille (Timonen, Isokangas, Kotikangas) antaa aiheen pitää asutusta lähinnä myöhäisen kampakeramiikan aikaisena.

Asuinpaikan laajuutta ei koekuopin voitu riittävästi osoittaa. Kuitenkin lienee pääteltävissä, että löytöalueen vähimmäisleveys terassin poikkisuunnassa on n. 40 m, ja pituus rannan suun-

nassa ainakin n. 80-100 m. Todennäköistä on, että asuinpaikka jatkuu verrattain yhtenäisenä vyöhykkeenä 60 m:n korkeuskäyrän yläpuolella mäen itä-, kaakkois- ja etelärinteellä. Aiemmin löydetyistä kiviesineistä on liuskeveitsi KM 14779 löytynyt n. 150 m Stenvattenin talosta itään. Paikka on n. 150 m kaakkoon hiekkakuopasta ja paikallisten asukkaiden mukaan kohdassa, jossa 60 m:n korkeuskäyrä kartan mukaan kulkee. Samalta itä-kaakkoisrinteeltä on kertoman mukaan löytynyt myös reikäkiven puolikas (KM 12701) sekä piiveitsi, joka kuitenkin on joutunut hukkaan.

Kaivauksen yhteydessä täytettiin kuopat ja maanomistajalle ilmoitettiin, että peltoa voi viljellä entiseen tapaan. Hiekkakuopan reunassa näkyvän nokialueen voi katsoa kuuluvan mäellä, hiekkakuopan paikalla ennen olleen, nyt hävinneen riihen kiukaaseen. Kivikautisesta liedestä ei ollut kysymys. Koska kuitenkin hiekanotto tuhoaisi asuinpaikkaa, pyydettiin sitä mahdollisuuksien mukaan välttämään ja ottamaan tarvittava hiekka kuopan alaosasta tai jostain aivan muualta.

Helsingissä tammikuun 9 päivänä 1986

Mirja Miettinen

Purmo, Stenvatten
kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 1977

Kuvaluettelo

neg. nro

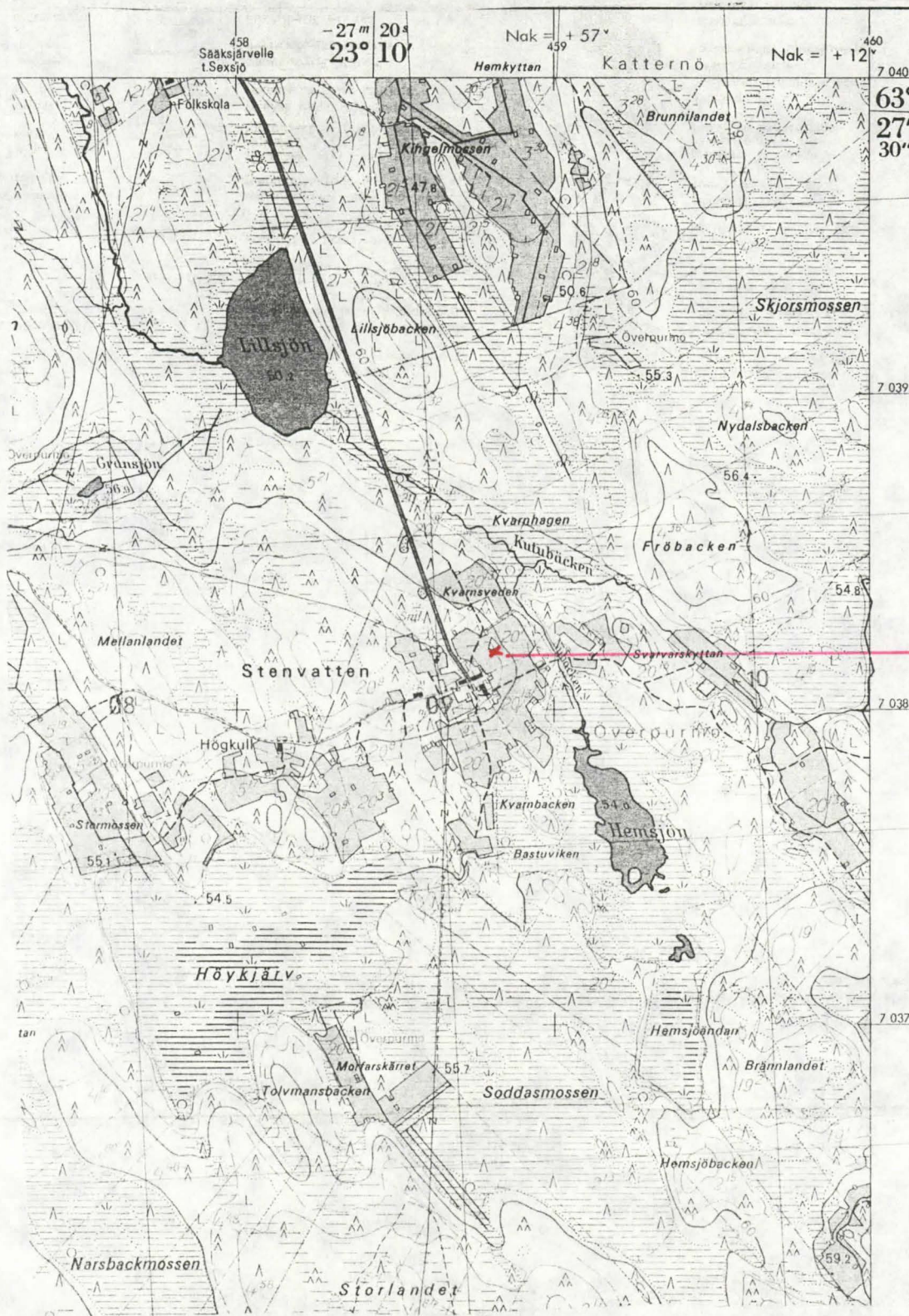
- 59414- Kivikautinen asuinpaikka-alue mäellä viljelysmaalla.
59415- Oik. reunassa näkyvissä viljelemättömässä saarekkeessa
59416 on hiekkakuoppa, joka on tuhonnut osan asuinpaikan
läntistä päätä. Löydöt keskittyvät mäen yläosaan.
Oik. koekaivauksen päälinja A. Panoraama N:sta.
- 59417 Asuinpaikka-aluetta, oik. peltorinteen yläosassa,
kuvattu NW:sta.
- 59418 Asuinpaikka-aluetta sekä hiekkakuoppa, kuvattu N:sta.
- 69419 Asuinpaikka-alueen länsiosaa. Hiekkakuoppa koivujen
luona keskellä. Kuvattu SE:sta.
- 59420 Asuinpaikka-aluetta ja päälinja A kuvattuna SW:sta
hiekkakuoppa keskellä koivujen luona.
- 59421 Linja B kuvattuna NW:sta, hiekkakuoppa vasemmalla.
- 59422 Koekuoppa B 12 ja siinä ollut kiveys. Samasta kuopas-
ta löytyi liuskerenkaan katkelma (KM 20159).

diat

- 10129 Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus, yleiskuva NE:stä
10130 - " - yleiskuva SE:sta
10313 - " - " SE:sta

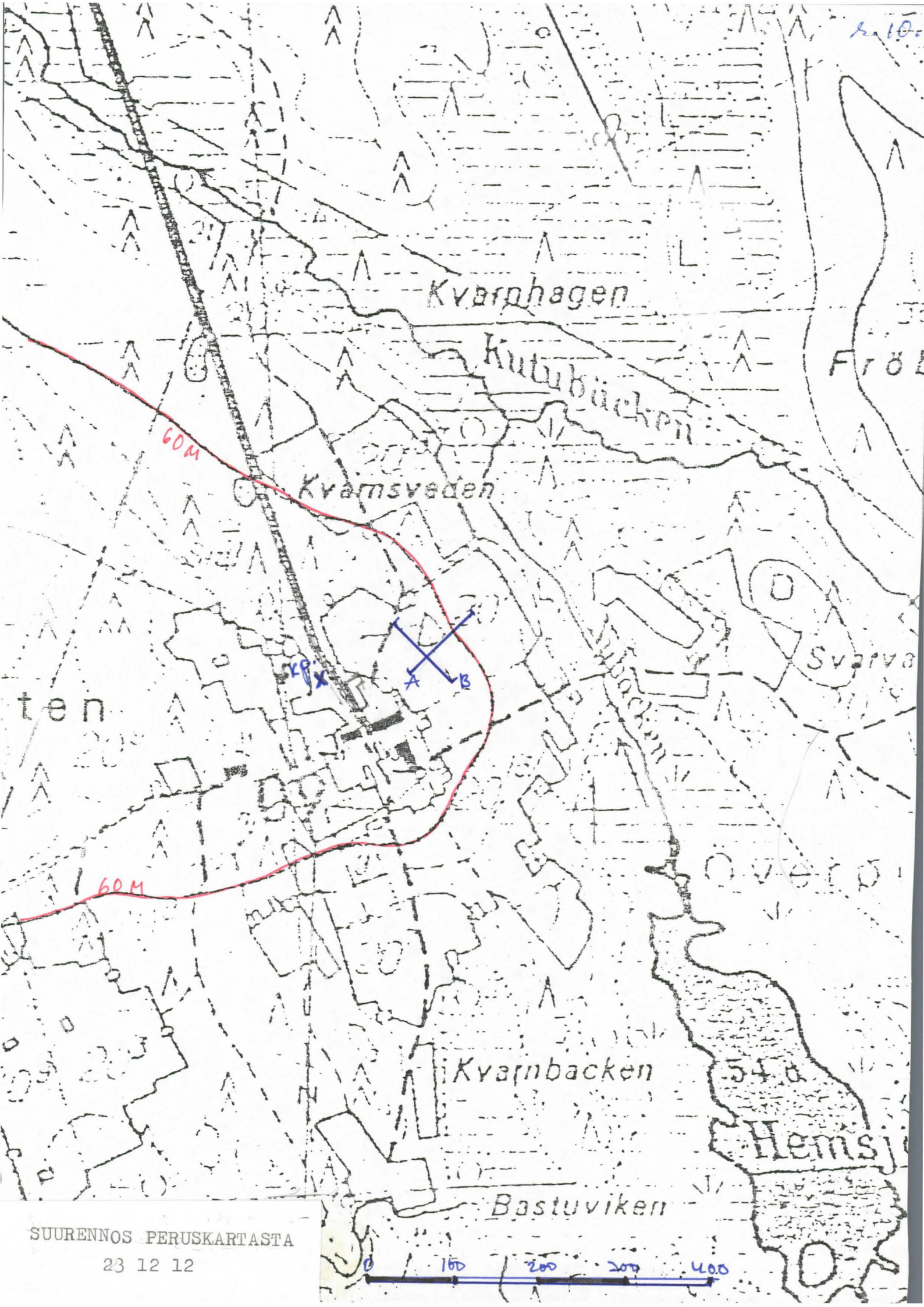
Kuvannut 1977 Mirja Miettinen

PK 2312 12 SANDNABBA

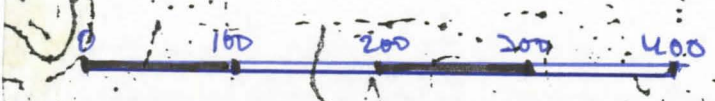

KOENAI-
VAUS
1977

458 Saaksjärvelle t. Sexsjö	-27m 23° 10'	Nak = +57° 459 Hemkytan	Katternö	Nak = +12° 460	7 040
					63° 27' 30"
					7 039
					7 038
					7 037

SUURENNOS PERUSKARTASTA
23 12 12

S. 11. *PIENENVAILOPIID*

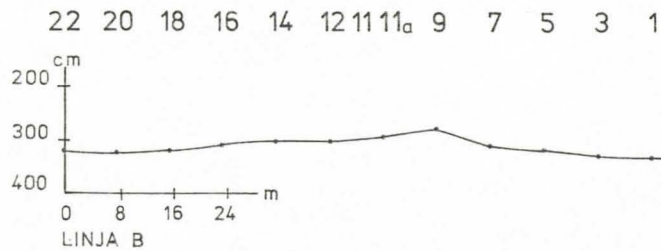
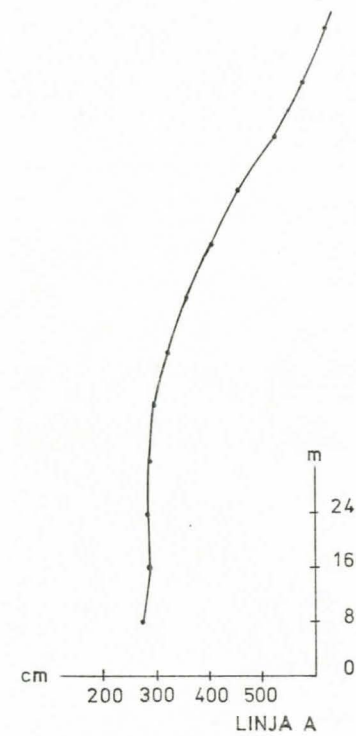
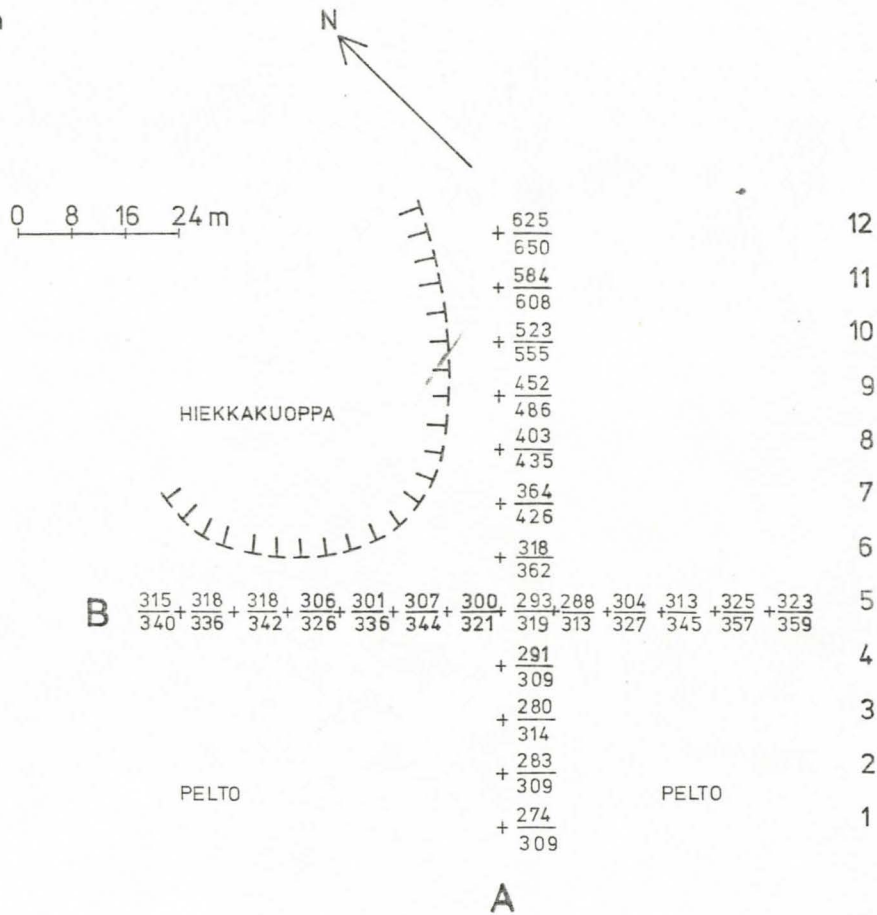
PURMO STENVATTEN

KIVIKAUTISEN ASUINPAIKAN KOEKAIVAUS 1977

Mirja Miettinen

Kp. 032

1:800

PURMO
ÖVERPURMO
STENVATTEN

59414

59415

59416

KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA-ALUE MÄELLÄ VILJELYSMAALLA.
OIKEASSA REUNASSA NÄKYVÄSSÄ VILJELEMÄTTÖMÄSSÄ SAAREKKEESSA
ON HIEKKAKUOPPA, JOKA ON TUHONNUT OSAN ASUINPAIKAN
LÄNTISTÄ PÄÄTÄ.
LÖYDÖT KESKITTYVÄT MÄEN YLÄOSAAN.
OIKEALLA KOEKAIVAUKSEN PÄÄLINJA A.
PANORAAMA N:STA.

Mirja Miettinen 1977

512.

PURMO
 ÖVERPURMO
 STENVATTEN
 KIVIKAUTISEN ASUINPAIKAN KOEKAIVAUS
 59417

ASUINPAIKKA-ALUETTA
 OIKEALLA PELTORINTEEN
 YLÄOSASSA:
 KUVATTU NNW:STA

59418

ASUINPAIKKA-ALUETTA
 SEKÄ HIEKKAKUOPPA.
 KUVATTU N:STA.

59419

ASUINPAIKKA-ALUEEN
 LÄNSIOSAA. HIEKKAKUOP-
 PA KOIVUJEN LUONA KES-
 KELLÄ.
 KUVATTU SE:STA.

PURMO

ÖVERPURMO

STENVATTEN

KIVIKAUTISEN ASUINPAIKAN KOEKAIVAUS

59420

8 14.
ASUINPAIKKA-ALUETTA JA PÄÄ-
LINJA A KUVATTUNA SW:STA.
HIEKKAKUOPPA KESKELLÄ KOI-
VUJEN LUONA.

59421

LINJA B KUVATTUNA NW:STA,
HIEKKAKUOPPA VASEMMALLA.

59422

KOEKUOPPA B 12 JA SIINÄ
OLLUT KIVEYS. SAMASTA KUO-
PASTA LÖYTYI LIUSKERENKAAN
KATKELMA KM 20159

Mirja Miettinen 1977